

Soortgericht onderzoek naar roofvogels en vleermuizen N321 hm 3,800 – 6,750

Een soortgericht onderzoek naar de aanwezigheid van
jaarrond beschermde nesten van de buizerd, havik en
sperwer en de gewone dwergvleermuis, ruige
dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis in het
kader van de wet- en regelgeving voor natuur

Sweco Nederland B.V.	Handelsregister 30129769
Onderwerp	Soortgericht onderzoek naar roofvogels en vleermuizen N321 hm 3,800 – 6,750
Projectnummer	51004750
Klant	Provincie Noord-Brabant
Auteur	Maikell Verkade
Gecontroleerd door	Luca Prins
Datum	13-02-2023
Versie	D1.0
Vrijgegeven door	Maarten Mouissie
Document referentie	soortgericht onderzoek n321 d1.0

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding en doel	5
1.2 Ligging plangebied	5
1.3 Voorgenomen werkzaamheden	6
1.4 Houdbaarheid rapportage	6
2. Wettelijk kader	7
2.1 Soorten Vogelrichtlijn (artikel 3.1 e.v.)	7
2.2 Soorten Habitatrichtlijn (artikel 3.5 e.v.)	7
2.3 Andere Soorten (artikel 3.10 e.v.)	7
2.4 Zorgplicht (artikel 1.11)	8
3. Soortgericht onderzoek	9
3.1 Roofvogels	9
3.1.1 Methode	9
3.1.2 Resultaten	9
3.1.3 Effecten en toetsing	10
3.1.4 Conclusie	10
3.2 Vleermuizen	10
3.2.1 Methode	10
3.2.2 Resultaten	11
3.2.3 Effecten en toetsing	13
3.2.4 Conclusie	15
4. Conclusie en advies	16
4.1 Conclusie	16
4.2 Advies	16
Bronnen	17

Samenvatting

In onderstaande tabel is een overzicht van het soortgericht onderzoek als samenvattende tabel weergegeven.

Samenvattende tabel

Soortonderzoek naar	Waargenomen	Beschermde functie(s)	Aanwezig	Effecten	Ontheffing Wnb nodig	Vervolgstap	Mitigerende maatregelen
Roofvogels (buizerd, havik en sperwer)	Nee	Vaste nest- en rustplaatsen (jaarrond beschermde nesten)	Nee	N.v.t.	Nee	N.v.t.	N.v.t.
Vleermuizen (gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis)	Ja: • gewone dwergvleermuis • laatvlieger • rosse vleermuis	Essentiele vliegroute	Nee	Nee	Nee, mits mitigerende maatregelen worden getroffen	N.v.t.	Ja: • Werken buiten vleermuisseizoenen (half april - half oktober) • Indien niet mogelijk, dan: - Werken tussen zonsopkomst en zonsondergang • Bij werken tussen zonsondergang en zonsopkomst dan: - gebruik maken van gerichte (led)verlichting, en/of vleermuisvriendelijke verlichting toepassen

1. Inleiding

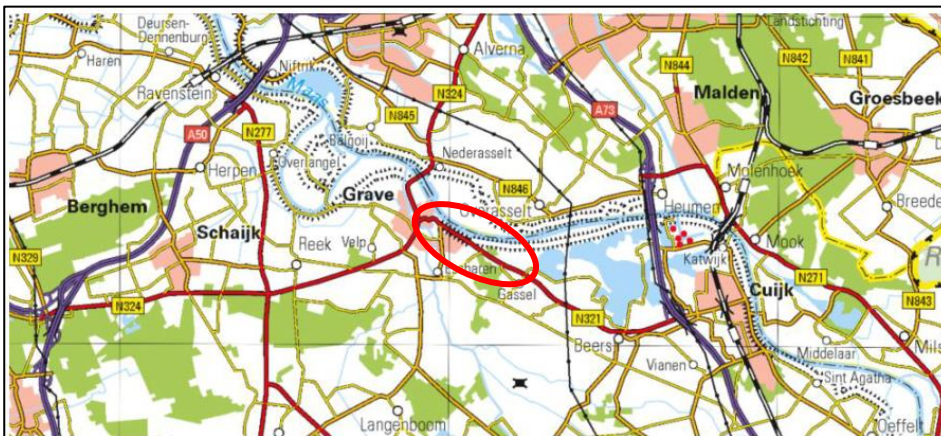
1.1 Aanleiding en doel

De provincie Noord-Brabant wil reconstructie en groot onderhoud uitvoeren aan de N321, tussen km 3,800 – km 6,750. Projecten of handelingen dienen te worden getoetst aan de wet- en regelgeving voor natuur. In dat kader is in eerste instantie een verkennend natuuronderzoek door Sweco Nederland B.V. uitgevoerd (Verkade, 2021). Uit het verkennend natuuronderzoek is naar voren gekomen dat het plangebied potentieel geschikt is voor roofvogels (buijzerd, havik en sperwer) en een vliegroute voor vleermuizen (gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis).

Het doel van dit onderzoek is om duidelijkheid te verkrijgen over de vraag of door de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming worden overtreden ten aanzien van roofvogels en vleermuizen. Indien sprake is van een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming, dan is voor de ingreep mogelijk een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming vereist.

1.2 Ligging plangebied

Het plangebied is gelegen in de provincie Noord-Brabant tussen de plaatsen Grave en Beers, ter hoogte van Gassel, zie figuur 1. Een impressie van de omgeving van het plangebied wordt weergegeven in figuur 2.

Figuur 1. Topografische ligging plangebied

Figuur 2. Impressie omgeving plangebied

1.3 Voorgenomen werkzaamheden

De provincie Noord-Brabant is bezig met de voorbereiding van de herinrichting van de N321 ter hoogte van Gassel in de gemeente Grave. Het tracé van de herinrichting loopt tussen kilometer 3,8 - 6,75 ten oosten van de kern Gassel. Dit deel van de N321 kent veel aansluitingen met het onderliggend wegennet en zorgt derhalve voor gevaarlijke verkeerssituaties. Doel van de herinrichting is de weg veiliger maken. Naast kleine aanpassingen en onderhoud aan de bestaande weg betreffen de grootste herinrichtingsmaatregelen twee nieuwe rotondes (ter hoogte van Schaarweg/Overlaat en ter hoogte van de Cuykschesteeg) en een nieuwe parallelweg langs een deel van het tracé. Ten behoeve van de werkzaamheden worden 232 bomen langs het tracé gekapt.

1.4 Houdbaarheid rapportage

Onderzoeken naar beschermde soorten hebben in het algemeen een houdbaarheid hebben van drie jaar. Als na deze periode de werkzaamheden niet zijn opgestart of uitgevoerd, dient een nieuw verkennend natuuronderzoek te worden uitgevoerd, met mogelijk aansluitend een soortgericht onderzoek.

2. Wettelijk kader

In de Wet natuurbescherming is de soortenbescherming in Nederland geregeld. In de Wet natuurbescherming worden drie verschillende beschermingsregimes gehanteerd waaraan verschillende verbodsbepalingen zijn gekoppeld:

2.1 Soorten Vogelrichtlijn (artikel 3.1 e.v.)

- lid 1) Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen;
- lid 2) Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen;
- lid 3) Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben;
- lid 4) Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen;
- lid 5) Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

2.2 Soorten Habitatrichtlijn (artikel 3.5 e.v.)

- lid 1) Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen;
- lid 2) Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren;
- lid 3) Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen;
- lid 4) Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen;
- lid 5) Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

2.3 Andere Soorten (artikel 3.10 e.v.)

- lid 1) Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - onderdeel a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - onderdeel b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - onderdeel c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Voor Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijnsoorten geldt dat voortplantings- en rustplaatsen (inclusief functionele leefomgeving) van beschermde soorten niet opzettelijk verstoord of vernietigd mogen worden en dat exemplaren van beschermde soorten niet opzettelijk mogen worden gedood of verwond. Voor Andere soorten geldt dat voortplantingsplaatsen en rustplaatsen (inclusief functionele leefomgeving) van beschermde soorten niet (opzettelijk) vernietigd mogen worden en dat exemplaren van beschermde soorten niet (opzettelijk) mogen worden gedood of verwond. Verbodsbepalingen ten aanzien van de verstoring zijn niet van toepassing op deze soorten. Ten aanzien van de andere beschermde soorten geldt dat het bevoegd gezag (provincies c.q. ministerie van LNV) de vrijheid hebben om soorten binnen deze categorie vrij te stellen van de verbodsbepalingen uit artikel 3.10 Wet natuurbescherming (Wnb).

In provincie Noord-Brabant geldt voor ruimtelijke ingrepen een vrijstelling voor soorten uit de soortgroepen zoogdieren (aardmuis, bosmuis, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, huisspitsmuis, konijn, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, wild zwijn en woelrat) en amfibieën (bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en bastaardkikker).

Voor beschermde soorten die niet zijn vrijgesteld en de voorgenomen activiteiten strijdig zijn met verbodsbepalingen van de Wnb, geldt een ontheffingsplicht. Een ontheffing kan alleen worden verleend, indien de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor vogels geldt in afwijking hierop dat voor verstoring geen ontheffing nodig is, indien de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Het is mogelijk om ten aanzien van de categorie Andere soorten te werken volgens een goedgekeurde gedragscode die is afgestemd op de Wnb, mits de voorgenomen activiteit als zodanig in de gedragscode is beschreven. Er is dan geen ontheffingsplicht van toepassing.

2.4 Zorgplicht (artikel 1.11)

Naast bovengenoemde verbodsartikelen bevat de Wnb een algemeen geldende zorgplicht. Deze zorgplicht is te allen tijde van toepassing en geldt ook voor niet beschermde flora en fauna:

- lid 1) Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
- lid 2) De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - onderdeel a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
 - onderdeel b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - onderdeel c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.
- lid 3) Het eerste lid is niet van toepassing op handelen of nalaten in overeenstemming met het bij of krachtens deze wet of de Visserijwet 1963 bepaalde.

3. Soortgericht onderzoek

Voor het uitvoeren van een soortgerichte inventarisatie zijn onderzoeksmethodes en protocollen vastgesteld. Het soortgericht onderzoek is uitgevoerd volgens deze protocollen en standaarden.

3.1 Roofvogels

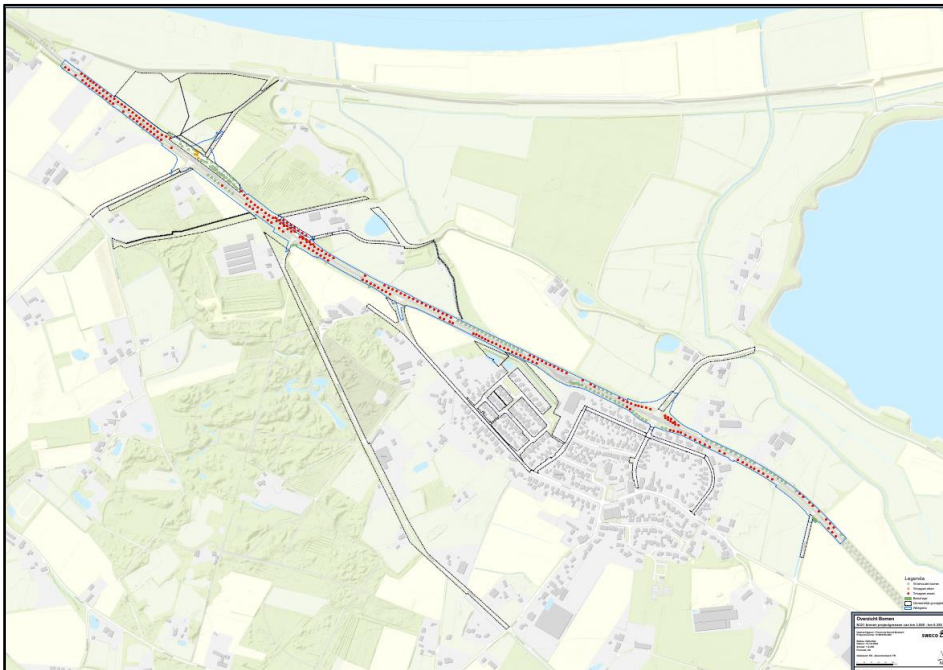
3.1.1 Methode

Om de aanwezigheid van roofvogels binnen het plangebied vast te stellen is gebruik gemaakt van de SOVON methode. Veel nesten kunnen gevonden worden door voor half april – voordat de bomen in blad staan – geschikte bossen uit te kammen. Nesten zijn doorgaans groot en tegen hoofdstam gebouwd, op de helft tot tweederde van de totale hoogte (nesten in kroon zelf of op zijtak verder weg van hoofdstam doorgaans van Buizerd). Oude nesten worden opgehoogd en nieuwe nesten zijn half april voltooid. Bewoonde nesten zijn herkenbaar aan verse takken (oplichtend breukvlak, doorzicht door nestrand), ruiveren in omgeving en pluïesjes op nestrand; broedende vogel meestal niet zichtbaar (drukt zich in nestkom), van nest vertrekkende vogel). Bij de meeste nesten is goed te zien of ze bewoond zijn, blijf twijfelgevallen controleren tot in juni.

3.1.2 Resultaten

Binnen het plangebied zijn de 232 te kappen bomen, en de bomen die binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden, onderzocht op potentieel geschikte nesten van vogels met een jaarrond beschermd nest, zie figuur 3.

Binnen het onderzochte gebied zijn geen nesten gevonden die potentieel geschikt zijn voor vogels met een jaarrond beschermd nest zoals buizerd, havik en sperwer.

Figuur 3. Onderzochte te kappen bomen m.b.t. jaarrond beschermde nesten.

3.1.3 Effecten en toetsing

Negatieve effecten op vogels met een jaarrond beschermd nest zijn in verband met de afwezigheid hiervan uit te sluiten.

3.1.4 Conclusie

Binnen het plangebied zijn ten tijde van het soortgericht onderzoek geen nesten van vogels met een jaarrond beschermd nest waargenomen. Het aanvragen van een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming is niet noodzakelijk.

3.2 Vleermuizen

3.2.1 Methode

Het Vleermuisprotocol 2021 (NGB, 2021) stelt dat voor onderzoek naar vliegroutes voor de in het plangebied voorkomende soorten op de volgende momenten nodig is:

- Gewone dwergvleermuis: 2 x 2 uur in de periode 15 april – 15 oktober, waarvan één keer in de kraamperiode (15 mei – 15 juli).
- Ruige dwergvleermuis: 2 x 2 uur in de periode 15 april – 15 oktober, waarvan één keer in de kraamperiode (15 mei – 15 juli).
- Laatvlieger: 2 x 2 uur in de periode 15 april – 15 oktober, waarvan één keer in de kraamperiode (15 mei – 15 juli).
- Rosse vleermuis: 2 x 2 uur in de periode 15 april – 15 oktober, waarvan één keer in de kraamperiode (15 mei – 15 juli).

Het onderzoek dient tussen zonsondergang en zonsopkomst plaats te vinden waarbij een bezoek twee uur duurt. Tussen de twee bezoekenmomenten moet 8 weken zitten. Bij de uitvoering van een veldbezoek moeten de weersomstandigheden gunstig zijn. Dit houdt in dat de temperatuur hoger moet zijn dan 10 °C, er maximaal een windkracht van 4 Beaufort staat en dat de neerslag maximaal als motregen valt.

Bij het uitvoeren van het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van Petersson D240x batdetectors waarbij het veldwerk door één medewerker is uitgevoerd.

De veldbezoeken zijn uitgevoerd bij goede weersomstandigheden: weinig wind (< 4 Bft), geen regen en een temperatuur van boven de 10°C. Zie tabel 1 voor een overzicht van de bezoekenmomenten en weersomstandigheden.

Tabel 1. Bezoekmomenten en weersomstandigheden vleermuizen

Datum	Tijd (uur)	Weer (bewolking, neerslag, temp. en wind)	Onderzoek naar
29-05-2022	21.45 – 23.55 <i>Zon onder 21.48</i>	4/8 bewolkt, droog, 11°C, N 3 Bft	Vliegroute
30-09-2022	19.15 – 21.25 <i>Zon onder 19.20</i>	Half tot zwaar bewolkt, droog, 10°C, Z 3 Bft	Vliegroute

3.2.2 Resultaten

Het plangebied, zie figuur 4 en 5, is onderzocht op voorbij vliegende vleermuizen, waarbij gelet is of de passerende vleermuizen gebruik maakten van de aanwezige bomenrij binnen het plangebied.

Figuur 4. Onderzochte locaties potentiële vliegroute vleermuizen.

Figuur 5. Onderzochte locaties potentiële vliegroute vleermuizen.

Eerste bezoek

Het eerste bezoek heeft plaatsgevonden op 29 mei 2022. Tijdens het veldbezoek is afwisselend in beide onderzoekslocaties gepost. De eerste waarneming, van een gewone dwergvleermuis, was rond 22:05 uur. Deze kwam vanuit het zuidoosten aanvliegen en vloog richting het noordwesten. Om 22:30 en 22:41 werden eveneens passerende gewone dwergvleermuizen waargenomen die ook vanuit zuidoosten kwamen aanvliegen en richting het noordwesten vlogen. De exemplaren maakten hierbij gebruik van de aanwezige bomenrij.

Halverwege de avond zijn enkele overvliegende laatvliegers (2) en rosse vleermuizen (3) waargenomen. Deze vlogen op (grote) hoogte over waardoor niet met zekerheid is te zeggen waar de beesten vandaan kwamen en welke kant ze opgingen.

Tevens werd kortstondig een foeragerende gewone dwergvleermuis waargenomen. Deze verscheen om 22:50 uur en verblijf 10 minuten in het gebied om daarna richting het noorden weg te vliegen. Naast dit exemplaar zijn eveneens twee foeragerende rosse vleermuizen nabij het bosgebied waargenomen. Deze verschenen om 23:00 uur en verlieten het gebied om 23:15 uur weer.

In totaal zijn drie passerende gewone dwergvleermuizen, twee passerende laatvliegers en drie passerende rosse vleermuizen waargenomen. Tevens zijn één foeragerende gewone dwergvleermuis en twee foeragerende rosse vleermuizen waargenomen.

Tweede bezoek

Ook tijdens het tweede veldbezoek is afwisselend in beide onderzoekslocaties gepost. Tijdens het tweede bezoek op 30 september 2022 werd de eerste gewone dwergvleermuis waargenomen om 20:35 uur. In het uur na de eerste waarneming zijn nog eens drie overvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Alle exemplaren kwamen vanuit het zuidoosten aanvliegen en vlogen richting het noordwesten waarbij ze de aanwezige bomenrij volgden.

Halverwege de avond zijn diverse overvliegende laatvliegers (3) en rosse vleermuizen (2) waargenomen. Deze vlogen op (grote) hoogte over waardoor niet met zekerheid is te zeggen waar de beesten vandaan kwamen en welke kant ze opgingen.

Ook werd om 21:00 en 21:15 uur kortstondig een foeragerende gewone dwergvleermuis in het plangebied waargenomen. Naast dit exemplaar zijn eveneens één foeragerende rosse vleermuis nabij het bosgebied waargenomen. Deze verschenen om 21:35 uur en verliet het gebied om 21:40 uur weer.

In totaal zijn vier passerende gewone dwergvleermuizen, drie passerende laatvliegers en twee passerende rosse vleermuizen waargenomen. Tevens zijn twee foeragerende gewone dwergvleermuizen en één foeragerende rosse vleermuis waargenomen.

3.2.3 Effecten en toetsing

Een vliegroute is een vaste route vanaf een verblijfplaats naar een foerageergebied. Een vliegroute is essentieel wanneer er geen goede alternatieve vliegroute is om vanuit de verblijfplaats het betreffende foerageergebied te bereiken. Indien een alternatieve vliegroute beschikbaar is, maar het gebruik hiervan teveel energie kost vergeleken met de originele vliegroute wordt de originele vliegroute ook als essentieel gekenmerkt.

Hoewel de waargenomen passerende vleermuizen gebruik maakten van de bomenrij is van een essentiële vliegroute in het plangebied geen sprake. Hiervoor is het aantal exemplaren te laag en zijn er voldoende alternatieve vliegroutes in de directe omgeving aanwezig. Het is aannemelijk dat is de net ten noorden van het plangebied gelegen Tochtsloot en de bomenrij en bosschages een geschiktere vliegroute is door de afwezigheid van licht. De Tochtsloot sluit uiteindelijk aan op de Hogendijk die eveneens parallel loopt aan de N321 en uiteindelijk uitkomt bij een bosrijke omgeving welke grenst aan de N321, zie figuur 6. Effecten door de voorgenomen werkzaamheden op een essentiële vliegroute treden dan ook niet op.

Figuur 6. Potentiële alternatieve vliegroute.

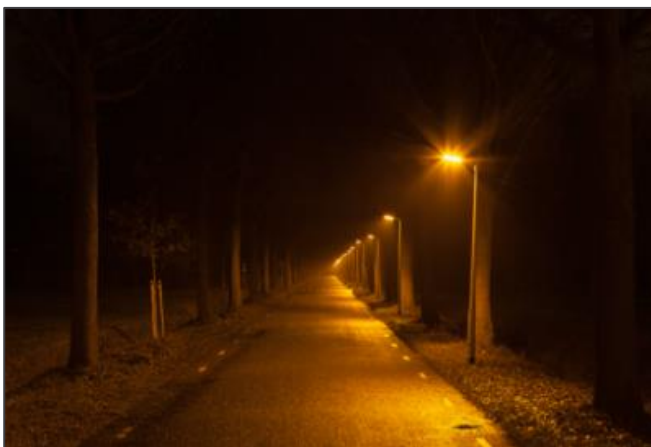
Wel adviseren wij om verstorende effecten op voorbijvliegende en foeragerende vleermuizen in zowel de aanlegfase als gebruiksfase te voorkomen. Het is het raadzaam om de werkzaamheden bij voorkeur tussen een zonsopkomst en zonsondergang uit te voeren. Als er werkzaamheden tijdens zonsondergang en zonsopkomst moeten worden uitgevoerd dan dienen de bouwlampen op de werkzaamheden te zijn gericht en moet uitstralend licht worden voorkomen in de periode dat vleermuizen actief zijn. Dit kan worden voorkomen door gebruik te maken van ledverlichting en/of aangepaste armaturen.

Voorbeelden van mitigerende maatregelen zijn:

1. Het gebruiken van gerichte verlichting, bij deze methode wordt alleen verlicht wat verlicht moet worden, zie figuur 7.
2. Naast gerichte verlichting kan er optioneel ook gebruik gemaakt worden van kleuren die minder verstrend zijn voor vleermuizen, amberkleurige licht is het meest geschikt, zie figuur 8.

Figuur 7. Voorbeeld gerichte verlichting

Figuur 8. Vleermuisvriendelijke amberkleurige verlichting

3.2.4 Conclusie

Binnen het plangebied is geen essentiële vliegroute van vleermuizen aanwezig. In het plangebied zijn enkele passerende en foeragerende vleermuizen waargenomen. Het aanvragen van een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming is niet noodzakelijk.

4. Conclusie en advies

4.1 Conclusie

Binnen het plangebied zijn ten tijde van het soortgericht onderzoek geen nesten van vogels met een jaarrond beschermd nest waargenomen. Tevens is binnen het plangebied geen essentiële vliegroute van vleermuizen (gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis) waargenomen. Het aanvragen van een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming is niet noodzakelijk.

4.2 Advies

Wel zijn binnen het plangebied enkele passerende en foeragerende vleermuizen waargenomen. Wij adviseren dan ook om verstoring van vleermuizen in zowel de aanlegfase als de gebruiksfase te voorkomen. Het is raadzaam om de werkzaamheden bij voorkeur tussen een zonsopkomst en zonsondergang uit te voeren. Als er werkzaamheden tijdens zonsondergang en zonsopkomst moeten worden uitgevoerd dan dienen de bouwlampen op de werkzaamheden te zijn gericht en moet uitstralend licht worden voorkomen. Dit kan worden voorkomen door gebruik te maken van ledverlichting en/of aangepaste armaturen.

Bronnen

Netwerk Groene Bureaus (2021). *Vleermuisprotocol 2021*, versie 1 januari 2021.

Sovon Vogelonderzoek. Buizerd. Ingezien van [Buizerd | Sovon Vogelonderzoek](#)

Sovon Vogelonderzoek. Havik. Ingezien van [Havik | Sovon Vogelonderzoek](#)

Sovon Vogelonderzoek. Sperwer. Ingezien van [Sperwer | Sovon Vogelonderzoek](#)

Verkade, M. (2021). *Verkennd natuuronderzoek N321: km 3,800 – 6,750/ Een oriënterend onderzoek in het kader van de wet- en regelgeving voor natuur*. Sweco Nederland B.V. Alkmaar